

अर्थ

'अर्थ एव प्रचाना' इति कौटिल्याः अर्थमूलो धर्मकामाविति । — कौटिलीय अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

सहसंपादक—श्री. वा. काळे

वर्ष ११

पुणे, बुधवार तारीख २८ नोव्हेंबर, १९४५

अंक ४७

तयार कपड्यांचे
व्यापारी

महिंद्रकर ब्रदर्स

गिरगांव, मुंबई नं. ४
व बुधवार चौक, पुणे.

अत्यंत गुणकारी—

कामगार बाही तेल

व

माधव गोकुल हेअर ऑईल वापरा.

म. गो. कुलकर्णी

किराणा-भुसार मालाचे व्यापारी,
फडतारे चौक, सदाशिव पेठ, पुणे २

महाराष्ट्रांत लेखी गॅरंटी देणारे
पहिले व फक्त १ च
गोल्ड मेडॅलिस्ट व मराठी बळणाचे स्पेशॅलिस्ट

पेन्टर बेडेकर, ए. जी.,

बुधवार चौक, पुणे २ (सिटी)

बाहेरगावचीं कामे रेल्वे, मोटार अगर पोस्टानें पाठवूं.

**पुणे सेंट्रल कोऑपरेटिव्ह
बँक लिमिटेड**

स्थापना-१९१७

फोन
नं. ४८२

तारेचा पत्ता
"Cencobank"

पोस्टबॉक्स
नं. ११

मुख्य कचेरी:- लक्ष्मीरोड, पुणे शहर.

शहर शाखा : डेकन जिमखाना, सर परशुराम-
भाऊ कॉलेज, फर्ग्युसन कॉलेज,
सेन्ट्रिग बँक सेक्शन.

—: शाखा :—

जुन्नर, खेड, दौंड, इंदापूर, सासवड,
घोडनदी, बारामती व निरा

—बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात—
जास्त माहितीसाठी लिहा अगर समक्ष भेटा.

द. दि. चितळे
मॅनेजिंग डायरेक्टर

सारस्वत

को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड

[स्थापना १९१८]

सारस्वत बँक बिल्डिंग, गिरगांव, मुंबई

टेल. नं. ३१६७५ ३१-१०-१९४५

अधिकृत मांडवल ...	रु. ५,००,०००
विकीस काढलेले मांडवल	रु. ३,००,०००
वसूल झालेले मांडवल ...	रु. २,६०,०००
रिझर्व्ह व इतर फंड्स ...	रु. १,६४,०००
डेवी	रु. ५४,००,०००
एकूण खेळते मांडवल ...	रु. ५८,००,०००

शेअर विक्री चालू आहे.

समासदांना जॉईंट स्टॉक कंपन्यांच्या शेअरवर सवल-
तीच्या दराने कर्ज, ओव्हरड्राफ्ट, अगर कॅश क्रेडिट
देण्यात येते.

बँकेचे सर्व व्यवहार केले जातात.

—विशेष माहितीसाठी लिहा अगर भेटा—

व्ही. पी. वर्दे, बी. कॉम. | एस. व्ही. सहागिरी, बी. कॉम.
चेअरमन | लेक्चरर

सब-ऑफिस : दादर, (बी. बी. रेल्वे स्टेशनसमोर)

विविध माहिती

विजयदिन

युद्धांत विजयी झाल्याच्या आनंदाप्रसन्नार्थ २४ डिसेंबर, १९४५ हा दिवस विजयदिन म्हणून पाळण्यांत येणार असून त्या दिवशी सार्वजनिक सुट्टी असल्याचे जाहीर झाले आहे.

महाराष्ट्र कारखानदार संघाचे मुंबई केंद्र

महाराष्ट्र कारखानदार संघाचे मुंबई केंद्र रविवार ता. १८ रोजी उघडण्यांत आले. ह्या केंद्राचे श्री. पु. ग. मराठे (न्यू इंडिया इंडस्ट्रीज लि. चे मॅनेजिंग डायरेक्टर) हे चेअरमन आहेत.

हिंदुस्थान सरकार आणखी कर्ज उभारणार

१९७०-७५ मध्ये फेदावयाचे २४ कोटी रुपयांचे तीन टक्क्यांचे कर्जरोखे हिंदुस्थान सरकार बाजारांत आणित आहे.

काटकसर करून थोडथोडी शिल्पक टाकावयास शिका

स्थानिक सरकारने वरील उद्देशानुसार एक आठवडा प्रचार केला. जनतेला काटकसरीची संवय लागावी व गरीबांतल्या गरीब माणसाला देखील थोडीफार शिल्पक टाकण्याची संवय जडावी, हा प्रस्तुत उपक्रमाचा उद्देश आहे.

अमेरिकेचे जपान व्यापणारे सैन्य

अमेरिकेचे चार लक्ष, साठ हजार सैनिक सध्या जपान व्यापून बसले आहेत. त्यांतून हळुहळु थोडेसे सैन्य कमी करण्यांत येणार आहे.

तेलाच्या खाणी चालविण्यासाठी नवी लिमिटेड कंपनी

एक कोट रुपये भांडवलाची एक कंपनी सिमला येथे स्थापन झाली आहे. हिंदुस्थानांत राकेल तेल पैदा होण्यासारख्या जमिनींतून पेट्रोल, राकेल व जळणाची तेले काढून ही कंपनी त्याचा व्यापार करील. खाणींना लागणारी यंत्रसामुग्री लवकर मिळावी याबद्दल सटपट चालू असून अमेरिकेंतून ह्या कामाचे वाकबगार लोक मिळविण्यांत येणार आहेत.

कापडाचे रेशनिंग आणखी दोन वर्षे रद्दणार

मि. पिअर्स, असिस्टंट कंट्रोलर, सिव्हिल सप्लायज, ह्यांनी कराची येथे एका मुलाखतीत नुकतेच सांगितले, की सिंध सरकार कराचीत येणाऱ्या परदेशी कापडापैकी ३० टक्के कापड सिंधसाठी ठेऊन घेईल व उरलेले कापड पंजाब, बलुचिस्तान, वायव्य सरहद्दांत व नवी दिल्ली यांत वाटून देण्यांत येईल. सध्याच्या परिस्थितीचा विचार करून मि. पिअर्सच्या मते आणखी दोन वर्षे कापडाचे रेशनिंग चालू राहील. परदेशांतून इतक्यांतच मोठ्या प्रमाणावर कापड येणार नाही. कारण, अतिपूर्व व युरोपियन देश ह्यांना त्या कापडाचा पुरवठा करावा लागेल व स्वदेशी गिरण्यांना अधिक कापडाचे उत्पादन करता येणे शक्य नाही. त्यांच्या क्षिजलेल्या यंत्रांच्या ऐवजी नवी यंत्रे मिळण्यास फार दिवस लागतील.

बाक्षिस मिळविणाऱ्या बाँडसच्या नंबरांचा निर्णय

हिंदुस्थान सरकारच्या पंचवार्षिक बिनव्याजी बाक्षिसाच्या बाँडसपैकी या सहामाहीतील बाक्षिस मिळविणाऱ्या बाँडसचे नंबर १५ जानेवारी १९४६ ला मुंबईत जाहीर करण्यांत येतील. हे बाँडस रिझर्व व इंपिरिअल बँकांतून मिळू शकतात. सध्या शिल्पक असलेले बाँडस सपल्यावर ही विक्री बंद करण्यांत येईल.

जपानी बँकांची निरवा-निरव

३० सप्टेंबरपासून बंद केलेल्या जपानी बँकांपैकी काहींच्या निरवानिरवीबद्दल जनरल मॅकजॉर्थर लवकरच हुकूम काढणार आहेत. मिटसुइ, मिटसुबिशी, व सुमितोमो या तीन कंपन्यांचा शाब्दात्सु या नावाने ओळखण्यांत येणारा संघ नोव्हेंबरांत विसर्जन करण्यांत यावयाचा होता. या तिन्ही बँकांची मालकी मिटसुइ घराण्यांत आहे. या घराण्यांत असलेले या तिन्ही बँकांचे शेअर बाजारांत आणण्यांत येतील व मिटसुइ हे नावच नष्ट करण्यांत येईल. या नांवासाठी येणाऱ्या सर्व लहानमोठ्या कंपन्यांचे व्यवहारही अलग करण्यांत येतील.

जनतेला १९४६ मध्ये पोलाद, सिमेंट, लाकूड व कोळसा

अधिक मिळणार

रेलवे व इतर सर्व सरकारी खात्यांना व संस्थानांना लागणारे पोलाद पुरवून १९४६ मध्ये जनतेला पांच लक्ष पंच्यायशी हजार टन पोलाद पुरविण्याची सरकार व्यवस्था करणार आहे. १९४६ च्या पहिल्या सहामाहीत लोकांना दोन लक्ष एकाहत्तर हजार टन पोलाद मिळेल. लष्करी व इतर सर्व सरकारी खात्यांना सिमेंट पुरवून उरलेले जनतेला देण्यांत येईल. साधारणपणे दरमहा १२५ पासून १३० हजार टन सिमेंट लोकांना देण्यांत येईल. त्याचप्रमाणे हल्ली संरक्षण व इतर खात्याकडे लागणारे सहा लक्ष टन सामवानी लाकूडाहि लोकांना देण्यांत येईल. कोळसाहि आतां हळू हळू अधिक मिळू लागेल. १९४४ च्या पहिल्या नऊ महिन्यांपेक्षा १९४५ च्या गेल्या नऊ महिन्यांत १७ लाख टन कोळसा सापणितून अधिक काढून देण्यांत आला, आणि १९४६ मध्ये अधिक मालाचे ढबे मिळू लागले म्हणजे जवळ जवळ ३ कोट टन कोळसा मिळू शकेल व सरकारी खात्यांना व गिरण्यांना १६० लक्ष टन कोळसा देतां येईल. त्याचप्रमाणे विटा भाजण्याकरितां जरूरीच्या घंघांना पुरवूनहि अधिक कोळसा देण्याच्या प्रश्नाचाही सरकार विचार करित आहे.

विसा कंपन्यांचा स्तुत्य उपक्रम

मनुष्यप्राण्यास होणाऱ्या प्रमुख रोगांच्या कारणांचा अभ्यास करण्याकरितां अमेरिका व कॅनडा ह्यांतील १४३ आयुर्विमा कंपन्यांनी १ कोटि, ९० लक्ष डॉलर्सचा एक संशोधन निधि निर्माण केला आहे. अमेरिकेंतील एकूण मृत्यूपैकी एक तृतीयांशास कारणांभूत होणाऱ्या काळजाच्या व इतर रोगांबाबत संशोधन करित असलेल्या विद्यमान संस्थांस प्राधान्येकरून सहाय करण्याच निधीचे धोरण राहील.

--एक्झिमाईट--

✱ इसबावर रामबाण उपाय ✱

—सोल सेलिंग एजंट्स—

दि पूना इंडस्ट्रियल एजन्सीज लि.

४७९, बुधवार, पुणे १.

ह्या पत्त्यावर मागणी करावी.

सर्व प्रांतांतील
सुती, गरम व रेशमी
खादीचा
सुंदर संच

खादी मन्दिर्

२६२, बुधवार पेठ,
दमढेरे बोळाजवळ,
पुणे २

अर्थ

वा. व. रू. (ट. सं. माफ.) किरकोळ अं. २ भाणे.

कारखान्यांस लागणाऱ्या कच्च्या मालाच्या किंमती

चढ-उतार दर्शविणारे इंडेक्स नंबर

किंमतीमधील तुलनात्मक चढउतार इंडेक्स नंबरसंख्या म्हणजे निदर्शक आकड्यांच्या सहायाने मोजण्यांत येतो व त्यासाठी रोजच्या उपयोगातील विविध जिनसांच्या किंमतींची निवड करण्यांत येते. प्रारंभी निवडलेली प्रत हीच पुढेहि कायम राखावी लागते. ठराविक वेळी किंवा ठराविक काळांत प्रत्येक जिनसाची प्रत्येक मणास किंवा टनास सरासरी किंमत किती होती, ह्याचा हिशेब करून तो निदर्शक आकड्यांचा पाया समजला जातो. म्हणजे, उदाहरणार्थ, ती किंमत १०० अशी मानली जाते आणि पुढे सरासरी किंमतीत बदल झाला म्हणजे त्याची ह्या १००शी तुलना करण्यांत येते. अशा तऱ्हेने तुलनात्मक शतमानांचे निदर्शक आकडे तयार होतात. ज्या विशिष्ट वेळेस घेतलेल्या किंमती १०० आकड्याइतक्या समजल्या जातात, ती वेळ निवडतांना काळजी घ्यावी लागते; त्या वेळी किंमती स्थिर असल्या म्हणजे तुलनेस सोडस्कर पडते.

किंमती वाढत गेल्या म्हणजे इंडेक्स नंबरहि १०० पासून वर चढत जातो. अर्थात, कांहीं जिनसांचे भाव वाढले तरी कांहीं जिनसांचे भाव पडणें अगदी शक्य असतें. ह्या चढ-उताराचा एकमेकावरील होणारा परिणाम हिशेबांत घेतला जाऊनच, अखेरचे इंडेक्स नंबर तयार होतात. इंडेक्स नंबर हे शक्य तितके विश्वासासह व्हावेत एवढ्यासाठी, ज्या जिनसांच्या किंमती विचारांत घ्यावयाच्या त्या जिनसा प्रार्तिनिधिक स्वरूपाच्या असल्यात, व त्याच जिनसांच्या किंमती हिशेबांत घ्याव्यात आणि घाऊक बाजार-भावांचीच निवड करावी असे ठरलेले आहे. कांहीं जिनसांचें महत्त्व इतरापेक्षा ज्यास्त असतें आणि त्यांच्या किंमतीमधील चढ-उताराचा परिणाम विशेष परिणामकारक ठरतो ह्यासाठी अशा जिनसांस त्यांच्या महत्त्वाचे मानानें इंडेक्स नंबरच्या हिशेबांत प्राधान्य देण्याची पद्धति आहे. त्यांचें जितकें महत्त्व असेल, तितक्या पटीने त्यांस गुणलें जातें. पायतणें किंवा चहा ह्यांच्या व्हा पटीइतकें गव्हाचें महत्त्व असेल, घोटारें त्याच्या पाच पट महत्त्वाची असतील व सासुरेचें महत्त्व तिपटी इतकें असेल, तर चहाचे मानानें त्यांच्या किंमती सालील प्रमाणें मांडल्या जातील:—

गहू (१०)	=	१,०००
घोटारें (५)	=	५००
चहा (१)	=	१००
सासुर (३)	=	३००
पायतणें (१)	=	१००

२० २,०००

चहाची किंमत २०% वाढली, तर त्याचा इंडेक्स नंबर १०० चा १२० होईल, परंतु गव्हाची किंमतहि २०% वाढली, तर त्याचा इंडेक्स नंबर १,००० चा १,२०० होईल. गव्हाच्या विशिष्ट महत्त्वास अनुसरून त्यास १०० ऐवजी १,००० इतकें

मानण्यांत आलें व त्यामुळे एकूण वाढ मोजतांना, २० ऐवजी २०० हा आकडा आला. त्या प्रमाणांत, इंडेक्स नंबर किंमतीमधील परिणामकारक चढ वाढवून दाखवील, हें उघड आहे.

कारखान्यांत वापरण्यांत येणाऱ्या कच्च्या मालाच्या किंमतीचे इंडेक्स नंबर तयार करून ते प्रत्येक आठवड्यास प्रसिद्ध करण्यास हिंदुस्थान सरकारने आतां प्रारंभ केला आहे. ऑगस्ट, १९३९ अखेर संपलेले वर्ष हें तुलनेसाठी मूळ वर्ष घरण्यांत आलें आहे. एप्रिल १९ जिनसांच्या किंमतींचा इंडेक्स नंबरमध्ये समावेश करण्यांत आला आहे. साय जिनसांच्या किंमतीचे इंडेक्स नंबर तयार होऊन प्रसिद्ध होऊं लागल्यास एक वर्ष लोटलें. आणखी तीन प्रकारच्या मालाचे इंडेक्स नंबर तयार करण्याचें कामहि आतां हातीं घेण्यांत येईल.

कपास, ताग, भुइमूग, इत्यादींस, त्यांच्या महत्त्वानुसार कच्च्या मालाच्या इंडेक्स नंबरमध्ये प्राधान्य देण्यांत आलें आहे. एकूण १०० च्या वेरजेत कच्चे रेशीम, एरंडी, रबर, इत्यादींचें महत्त्व प्रत्येकी १ मानलें, तर कच्च्या कपाशीस २८, कच्च्या तागास २२, भुइमूगास १२, कोळशास ६, असे गुण देण्यांत आले आहेत. त्यावरून, औद्योगिक कच्च्या मालांत कोणत्या कच्च्या मालाचें किती महत्त्व आहे, हें समजून येईल. ह्या सर्वांच्या किंमतीचा एकत्रित इंडेक्स नंबर ऑगस्ट, १९३९ अखेर १०० मानला, तर तो मे, १९४५ मध्ये २३२.५; जून, १९४५ मध्ये २४४.५; जुलैमध्ये २४४.५ व ऑगस्टमध्ये २४२.४ असा झाला. सप्टेंबरच्या पहिल्या आठवड्यांत तो २३८.१ झाला.

रेलवेच्या पसारा

१९४६-४७ सालासाठी रेलवे स्टॅंडिंग कमिटीने २३ कोट, ५७ लक्ष रुपये खर्च करण्याची मंजूरी दिली. यापैकी १९ कोट रुपये पुढे खर्च करण्यांत येतील. या रकमेपैकी ४ कोट, ५७ लक्ष रुपये खर्चून २० इंजिने, १८१ बॉयलर्स, ९८३ पॅसेंजर गाडीचे डबे, २१९ मालगाडीचे डबे व एक आगबोट घेण्यांत येईल. यापैकी १४ बॉयलर्स व १२८ पॅसेंजरचे डबे हल्लीपेक्षा अधिक घेणार व बाकीची खरेदी हल्लीची मोडतोड झालेले डबे वगैरेची तूट भरून काढण्यासाठी आहे. पॅसेंजर गाड्यांचे डबे बांधणें सागवानी लाकूड व सालचे पोलादी सापळे मिळण्यावर अवलंबून आहे. जुन्या पोलादी सापळ्यावरही कांहीं डबे बांधण्यांत येतील व अशावेळी तिसऱ्या क्लासचे डबे आधी बांधण्यांत येतील. याचप्रमाणें १९४६-४७ सालामध्ये मशिनरी घेण्यासाठी कमिटीने २१७ लक्ष रुपये मंजूर केले व सप्टेंबर १९४६ मध्ये सारा-सिराजगंज रेलवेचा फाटा सरकारने वाटल्यास मिळविण्यास अनुमती देण्यांत आली.

रेयॉन घामा तयार करणारी हिंदुस्थानांतील पहिली गिरणी हिंदुस्थानांत रेयॉन घामा तयार करणारी एक गिरणी लवकरच मद्रासजवळ स्थापन करण्यांत येणार आहे. एका अमेरिकन फर्मकडे तिचें कंत्राट असून त्या फर्मचे तज्ञ गिरणीची उभारणी करतील व ते चालवितील. ह्या गिरणीत हिंदी इंजिनियर्सना गिरणी उभारण्याचें व चालविण्याचें शिक्षण देण्यांत येईल. ह्या गिरणीच्या उभारणीस मद्रास सरकारची मदत असून डॉलर एकसत्रेज्या फायदा मिळाल्यास या गिरणीमुळे दरवर्षी हिंदुस्थानांत येणाऱ्या १० लक्ष डॉलर्स किंमतीच्या रेयॉन घाग्याची आवक थांबेल. कारखान्याला लागणारी यंत्रसामुग्री सहा महिन्यांत हिंदुस्थानांत येऊन पोचेल असा अमेरिकन फर्मच्या मुंबईमधील एजंटांचा अदमास आहे.

आमच्या वाचकांसाठी

सोपें केलेलें अर्थशास्त्र

[आमच्या वाचकांसाठी, अर्थशास्त्राच्या मुख्य तत्वांची सोप्या भाषेत मांडणी करून त्यांचें सुबोध विवेचन करणारी प्रस्तुत लेखमाला आमचे मित्र, श्री. व. वि. लोणकर, एम. ए., बी. कॉम, यांनी आमचे विनंतीवरून लिहिली आहे. रोजच्या वाचनांत येणाऱ्या आर्थिक घडामोडींचें आकलन चांगलें होण्यास ह्या लेखमालेच्या वाचनाचा उपयोग होईल, अशी अपेक्षा आहे.]

लेखकः—श्री. व. वि. लोणकर, एम. ए., बी. कॉम.

[सर्व हक्क लेखकाच्या स्वाधीन]

प्राथमिक—मनुष्य आपलें पोट भरण्याकरतां जो देनांदिव उद्योग करतो त्याचा अभ्यास करणारें तें अर्थशास्त्र अशी अर्थशास्त्राची थोडक्यांत व्याख्या करतात. माणूस केवळ पोट भरून स्वस्थ रहात नाही. जीवन सुखावह व्हावें व सर्वांगीण उन्नति व्हावी याकरतां सामाजिक, राजकीय, धार्मिक, व वाङ्मयीन संस्थाही तो निर्माण करतो. पण 'आधी पोटोबा मग विठोबा' या न्यायाने प्रथम पोटोबाला प्राधान्य द्यावें लागतें व त्याच्या सर्वांगीण अभ्यासाकरतां, त्याची चिकित्सा परिपूर्ण करतां यावी येवढ्याकरता इतर गोष्टींचा विचार बाजूला ठेवून जो उद्योगाचा कारखाना माणूस चालू देवतो तेवढ्याचाच विचार करावा लागतो. हीच शास्त्रीय दृष्टि आणि ही कायम ठेवली तरच जे उद्योगाचे धागेदोरे लागोबांधे आहेत ते उलगडविणें व समजावून घेणें सुलभ होतें. पर्यायानें, असा अभ्यास करताना व्यक्तिनिष्ठ भावनाविचारा अथवा विशिष्ट नीतीचा किंवा मूल्याचा आग्रह हीं दूर ठेवणें आवश्यक आहे. शास्त्र म्हटलें म्हणजे तें भावनाविहितच असणार म्हणून कोणी अर्थजिज्ञासूवर कठोरतेचा अथवा राक्षसत्वाचा आरोप केला तर त्याचा विचार करण्याचें कारण नाही.

विषयस्वरूप—प्रथमच सांगितलें कीं माणूस पोटाकरतां जो उद्योग करतो त्याचें शास्त्र तें अर्थशास्त्र. पण उद्योग म्हणजे काय? माणसें करतात त्या उद्योगाचा नमुना पहावयाचा झाला तर स्वतःच्या घरापासून बाजारपेठेपर्यंत एक चकर टाकली तर पांच पन्नास प्रकारचे उद्योग लोक करत असलेले आढळतील. कोणी दुकानदारी करतो आहे, कोणी नोकरीला निघाला आहे, कोणी मोलमजुरी करतोय, कोणी गिरणी चालवतो आहे, कोणी शाळा चालवतो आहे, एकादा घरमालक भाड्याची वसुली करतांना दिसेल, कोणी बँकेत शेअरवर मिळालेलें व्याज भरत असेल, तर एकादा निवृत्त सरकारी कचेरीतून नेमणूक आणावयास चालला असेल, सर्वांचा हेतु एक. पैसा मिळवणें. पैसा कशाळा? एका विनोदी लोकगीतांत सांगायचाचें तर 'बायको करावयाला! बायको कशाळा... पोरें व्हायला' आणि मग ती सांभाळण्याकरता हा सगळा स्टाटोप! संसाराला लागणारी सर्व सामुग्री पैशानें उपलब्ध होते. पैशाचा स्वयं असा उपयोग झून्यच असतो. एवंच माणूस स्वतःचें डोकें चालवून, हातपाय हालवून भोवतालच्या व्यापारांतून आपल्या गरजा भागविणाऱ्या गोष्टी मिळविण्याच्या मार्गांत असतो.

पण गरज भागविण्याच्या क्रियेच्या मार्गे काय काय उपाधि उपलब्ध आहेत तें पहा. साधा एक सावण हवा म्हटलें तर कोणी तरी विकणारा दुकानदार पाहिजे, दुकानदार स्वतः कधी सावण

तयार करित नाही. तो एकाद्या कारखान्यांतून आणवतो व पैसा दोन पैसे नफा घेऊन गिऱ्हाइकाला विकतो. सावणाचा कारखाना गांवांत असला तरी त्याला हमाल, छकडा कांहीं तरी वाहन लागतें. परगांवाहून, परदेशांतून आणावयाचा तर त्याला आगगाडी, आगबोट इत्यादि पाहिजेत. म्हणजे वाहतूक उपलब्ध पाहिजे. वाहतुकीचें साधन निर्माण करणाऱ्यांचा विचार सोडून नुसतें सावण तयार करण्याकरतां लागणाऱ्या साधनांचा विचार करावयाचा तर त्याला कौस्टिक सोडा, सोबरेल, सुगंध, रसायने, त्यांच्या भट्ट्या, थेंबे, इमारत, गुंडाळण्याकरतां कागद, वरची पेटी, त्याबरोबरच जाहिरात, एकादें आकर्षक चित्र इतकें सगळें आलें. पुन्हां कारखाना चालविण्यास लागणारें भांडवल पुरविणारा कारखानदार, तें देणारे सावकार, तयार करणारे मजूर, त्यांचें वेतन, कारखानदाराचा नफा, कर्जावरील व्याज, इत्यादि एक नाः अनंत भानगडी त्या सावणाच्या एका वडीच्या मार्गे उपलेल्या असतात. म्हणजे हवी असलेली वस्तू तयार मिळण्याच्या अगोदर त्या सावणाच्या वडीला एका चकव्यूहांतून मार्ग काढावा लागतो. आणखी इतकें करून गिऱ्हाइकानें नाक लावून वडीला नापसंत ठरवून दुसऱ्या एकाद्या प्रकारचा सावण घेतला तर पहिल्याचे राहिले सगळे जागच्या जागी. अथवा पैसे असून गिऱ्हाइकानें सावण घ्यायचाच विचार रद्द केला तर सगळेंच थंड! म्हणजे इतक्यांचा परामर्श घ्यावयास हवा. प्रथम गिऱ्हाइकाची गरज, त्या गरजेचें उत्कट अनुकट स्वरूप, त्याच्या लिसांतील दाम, सावण, पर्यायानें कोठलीहि उपभोग्य वस्तू, त्याला लागणारी सामग्री व ती मिळण्याची शक्याशक्यता.

स्प्रिंग टाईप

“डुप्लीकेटर”

दर ताशी ४०० प्रती प्रमाणें हजारों
प्रती काढा !!

सर्व ऑफिस, शाळा, कॉलेजे, बँका, विमाकंपन्या,
कारखाने, म्युनिसिपालिट्या वगैरे

—सर्वच संस्थांना अत्यंत उपयुक्त—

किंमत रु. ८५-१२ फक्त. पॅकिंग, रेल्वे वगैरे सर्व निराळा.

आजच माहितीपत्रक मागवून ऑर्डर पाठवा.

कारखानदारः—

शेवडेज् कॅमेरा वर्क्स लि. बेळगांव

S. M. C.

स्फुट विचार

बंगाल सरकारचे साखरेच्या उत्पादनास उत्तेजन कित्येक वर्षे स्वदेशी साखरेचे उत्पादन संयुक्त प्रांत आणि बंगाल ह्या प्रांतांत केंद्रीभूत झालेले होते. परंतु हळूहळू ह्या प्रांताचा विस्तार देशाच्या दक्षिण विभागांत झाला आणि त्यास जकातीचे संरक्षण मिळाल्याने हिंदी साखरेचे एकूण उत्पादन पुष्कळ वाढले. जाव्हाच्या साखरेची आयात बंद झाल्याकारणाने स्वदेशी साखरेस चांगले उत्तेजन मिळाले. तथापि, युद्धजन्य परिस्थितीमुळे साखर महागली आणि तिची टंचाई होऊन रेशनिंगमध्ये लोकांस पुरेसा माल मिळण्याची अडचण भासू लागली. महाराष्ट्रांत गोदावरी व निरा कॅनॉलवर व लगतच्या संस्थानांत साखरेच्या कारखान्यांचा विस्तार झाला आहे, तसा मद्रास, हैदराबाद व मद्रास ह्यांचे बाजूसहि झाला आहे. हिंदी साखरेचे उत्पादन आणि पुरवठा वाढवण्याचे अगत्य हिंदुस्थान सरकार आणि प्रांतिक सरकारे ह्यांस अलीकडे भासत आहे. उत्तर हिंदुस्थानांतील कारखानदारांस स्वतःची मिरासदारी मर्यादित व्हावयास नको असून मध्यवर्ती सरकारने साखरेच्या सबंद धंद्याचे पद्धतशीर नियमन करावे अशी त्यांची मागणी आहे. प्रत्येक प्रांतिक सरकारने स्वतःच्या कक्षेतील साखर कारखान्यांची बढती होण्याचा विशेष प्रयत्न करावा हेहि स्वाभाविक आहे; प्रांतिक व स्थानिक आर्थिक हितसंबंधांची जोपासना करणे हे त्यांचे कर्तव्यच आहे. ह्या बाबतीत बंगाल सरकारने अलीकडे केलेला उपक्रम लक्षांत घेण्यासारखा आहे आणि त्यावरून मोठमोठ्या देशी धंद्यांचे विकेंद्रीकरणाची प्रवृत्ति कशी वाढत आहे ह्याची कल्पना येते. बंगाल सरकारने आपल्या प्रांताचे सोडस्कर गट पट्टून त्यांतील साखर कारखान्यांस पुरेसा स्थानिक ऊंस पुरवला जावा अशी व्यवस्था केली आहे. ह्यासाठी १५ डिसेंबरपर्यंत गुळाकरितां ऊंस गाळला जाऊ नये असा हुकूम त्याने काढला आहे. गुळास लागणारी यंत्रे वगैरे १ डिसेंबरपावेतो कारखान्यावांचून इतरांनी त्यांच्या टापूंत बाहेरून आणण्याची बंदीहि करण्यांत आली आहे. १९४५-४६ च्या हंगामांत शेतकऱ्यांस त्यांच्या उसाबद्दल दर मणी १ रु. २ आणे देणे कारखानदारास परवढावे म्हणून त्यांच्या साखरेची किंमत वाढवून देण्यांत आली आहे. बंगालमध्ये सध्या नऊ साखर कारखाने आहेत आणि सत्तर हजार टन साखर तयार करण्याची त्यांची शक्ति आहे. त्या प्रांतांतला साखरेचा खप मात्र दोन लक्ष टन आहे. गेल्या हंगामांत बंगाली कारखान्यांत फक्त बारा हजार टन साखर तयार झाली. हे उत्पादन चालू हंगामांत वाढावे ह्या हेतूने वर निर्दिष्ट केलेली साखर व्यवस्था बंगाल सरकारने अंमलांत आणली आहे.

एक्सचेंजच्या व्यवहारांतून हिंदी बँकांची हकालपट्टी ?

हिंदुस्थानाच्या परराष्ट्रीय व्यापारास भांडवल पुरविण्याचे व त्या व्यापाराची आर्थिक व्यवस्था पहाण्याचे काम एक्सचेंज बँकां करतात. हा फलदायी व्यापार १९ व्या शतकाच्या उत्तरार्धापर्यंत मुख्यतः ब्रिटिश हातीच असल्याकारणाने, ब्रिटिश एक्सचेंज बँकांचे प्रस्थ फारच मोठे होते. पुढे फ्रेंच, अमेरिकन, जपानी, इतर वगैरे बँकांनीहि आपल्या ह्या ह्या हिंदुस्थानांत उघडल्या. अर्थात, लंडन हे सर्व देशांचे एक प्रकारचे क्लिअरिंग हाऊस म्हणजे

देवघेवी मिटविण्याचे मध्यवर्ती केंद्र असल्याकारणाने ब्रिटिश बँकांस नेहमीच प्राधान्य मिळे. युद्धकाळांत जपानी व इतर बँकांचा व्यवहार आपोआपच बंद पडला. काही अमेरिकन बँकांनी आपला व्यवहार तात्पुरता बंद ठेवला त्यामुळे ब्रिटिश बँकांन्यति - रिक इतर विदेशी बँका हिंदुस्थानांत जवळ जवळ उरल्याच नाहीत, असे म्हटले तरी चालेल. स्वतः एक्सचेंजचा व्यवहार करणारी एकहि हिंदी बँक नाही. हुंडणावळीचा व्यवहार करण्यास परवाने देण्याची पद्धति रिझर्व्ह बँकेने सुरू केली, तिचे अन्वये सर्व ब्रिटिश बँकांप्रमाणे काही हिंदी बँकांसहि परवाने मिळाले. परंतु, हिंदी बँका एक्सचेंज बँकस असोसिएशनच्या सभासद नव्हत्या. कित्येक नव्या जुन्या हिंदी बँकांनी विदेशी एक्सचेंज बँकांस काम पुरवून त्यांचेकडून मोबदला म्हणून कमिशनमध्ये वाटा मिळविण्यास प्रारंभ केला. ह्याबाबत करार मुख्यतः ब्रिटिशेतर बँकांशीच होते आणि त्यांस मिळणाऱ्या जबर कमिशनमधून त्या बँका हिंदी बँकांस काही हिस्सा सहज देऊ शकत. फारच थोड्या हिंदी बँकांचे लंडन अथवा न्यूयॉर्क येथे स्वतःचे एजंट आहेत; बहुतेक सर्व बँकांचा एक्सचेंजचा व्यवहार हिंदुस्थानांतील परदेशी बँकांच्या मार्फतच चाले. ह्या परिस्थितीचा फायदा घेण्याचे ब्रिटिश एक्सचेंज बँकांनी ठरविले आणि हिंदी बँकांच्या एक्सचेंजच्या व्यवहारांतील प्रवेशास आळा घालण्याचा जणुं निश्चय केला. बँके एक्सचेंज बँकस असोसिएशनने एक ठराव करून, कोणत्याहि सभासद बँकेने हिंदी बँकांस कमिशनमध्ये रीबेट देऊ नये, असे ठरविले. ह्याविरुद्ध अमेरिकन बँकांनी आपली तक्रार नमूद केली आहे, असे समजते. हिंदी बँकांची एक्सचेंजच्या व्यवहारांतून अशी हकालपट्टी केली, म्हणजे सहाजिकच त्या बँकांच्या सातेदारांनी बँकांस जादा कमिशन तरी घावे लागेल किंवा आपली साती ब्रिटिश एक्सचेंज बँकांत उघडावी लागतील. स्वाभाविकपणेच, ब्रिटिश बँकांकडेच ते जातील आणि अशा रीतीने ब्रिटिश बँकांची पकड आणखी बळकट होईल. हिंदी रिझर्व्ह बँकेने ह्या व्यवस्थेस मान्यता कशी दिली! असा प्रश्न विचारण्यांत येत आहे. तिने हिंदी बँकांच्या हितसंबंधांचे रक्षण करण्यासाठी योग्य ती उपाययोजना करावी अशी बँकेच्या गव्हर्नरास विनंति करणारे एक पत्र इंडियन मर्चंट्स चेंबरने पाठविले आहे.

हिंदी पोलादास तेजी रहाणार

पोलादास असलेली युद्धजन्य मागणी आता कमी पडली असली, तरी ज्ञांततेच्या काळांतील नागरी मागणी वाढू लागली आहे आणि आणखी पांच वर्षेपर्यंत तरी पोलादाचा धंदा तेजीत राहील, असे मत टाटा कंपनीचे एक डायरेक्टर, डॉ. जॉन मथाइ, ह्यांनी नुकतेच व्यक्त केले. नवीन मागणी मोठ्या प्रमाणावर येऊ लागेपर्यंत कदाचित पोलादाची किंमत उतरेल, परंतु लवकरच ती पुनः वाढेल. हिंदुस्थानांत पोलादाचा दर माणशी उठाव अत्यंत अल्प आहे. आर्थिक प्रगतीबरोबर पोलादाचा खराच वाढत जाणे स्वाभाविक आहे. हिंदुस्थानांत सध्या टाटा कंपनी व स्टील कॉर्पोरेशन ऑफ बंगाल ह्या पोलादाच्या दोन प्रमुख कंपन्या आहेत व त्यांचे वार्षिक उत्पादन १५ लक्ष टनांचे आहे. हिंदी पोलादाचे उत्पादन बुपटीइतके वाढविण्याचा म्हणजे ते ३० लक्ष टनांपर्यंत नेण्याचा हिंदुस्थान सरकारचा विचार आहे. कोळशाची किंमत व मजुरीचे दर ह्यांत सध्या कमालीची वाढ झालेली आहे, परंतु दर टन पोलादास येणारा कोळशाचा व मजुरीचा खर्च येत्या काही वर्षांत बराच उतरेल, अशी डॉ. मथाइ ह्यांची अपेक्षा आहे.

मुंबई प्रांतास मध्यवर्ती सरकारची धान्याची मदत गुजरातेतल पुर व दक्षिणेकडील जिल्हांतल अवर्षण झालेमुळे पिकांचा नाश झाल्याकारणाने मुंबई प्रांतास धान्याची तूट येणार आहे. ती भरून काढण्यासाठी मध्यवर्ती सरकारकडून ५ लक्ष टन धान्य मिळविण्याकरिता कमिशनर ऑफ सप्लायज, मि. गोरबाला, हे दिहीस गेले होते. त्यांच्या आग्रहावरून, मध्यवर्ती सरकारने १,४४,००० टन धान्य तात्काळ देऊं केलें असून १९४६ मध्ये आणखी धान्य देण्याचें मान्य केलें आहे. त्यामुळे, रेशनमध्ये कपात करण्याचें कारण उरणार नाही व चालू रेशनप्रमाणें येत्या वर्षभर धान्य मिळू शकेल, असें समजतें.

श्रीलक्ष्मी टेक्स्टाईल मिल्स लि., भोर

वरील पब्लिक लिमिटेड कंपनीची गिरणी भोर येथे असून, तिचेमध्ये सुमारे ४,००० चात्यांवर सूत काढण्यांत येतें. गिरणीतल यंत्रसामुग्री विजेवर चालते. भोर संस्थानांत ह्या गिरणीस मोनोपोलीचे हक्क मिळालेले आहेत. गिरणीत तयार होणाऱ्या सुतास शेजारीच राजा रघुनाथराव मिल्सचे मोठे गिऱ्हाईक आहे. गिरणीतील चात्या आणखी वाढविण्याचा चालकांचा विहार आहे. कंपनीचे अधिकृत भांडवल १५ लक्ष रु. आहे, त्यापैकी ८३ लाखांचे भाग विक्रीस काढलेले व संपलेले आहेत. डायरेक्टर बोर्डांत श्री. सरदार संदेराव विंचूरकर, ब्रिस्किट कारखानदार श्री. ग. रा. साठे, कापडाचे व्यापारी श्री. ह. रा. करंदीकर, पायोनियर डाईंग हाऊसचे श्री. दत्तोपंत फाटक, एस. एन. राजर्षी कंपनीचे श्री. माधवराव देसाई वगैरे जबाबदार व अनुमती गृहस्थ आहेत. दि. भोर मर्कटाईल एजन्सी लि.कडे कंपनीची मॅनेजिंग एजन्सी आहे. चाळकांचे घोरण प्रगतिप्रिय असून, गिरणीच्या वाढीसाठी ते ठेवी स्वीकारत आहेत. जनतेचा त्यांस पाठिंबा चांगला मिळत असल्याचें समजतें. भोरमधील ह्या नव्या उपकरणांचे आम्हां स्वागत करतो व त्याची लवकरच भरभराट होवो असें इच्छितों.

बँक ऑफ सिटिझन्स लि., बेळगांव

वरील बँकेचे भांडवल ३० जून १९४५ अखेर संपलेल्या वर्षांत २६३ लक्ष रुपयांचे ३७ लक्ष रुपयांवर गेलें. नफाहि २८,०९३ रुपयांवरून ३५,६२३ रुपयांवर गेला. अहवालाचे वर्षी बँकेने बैलहोंगळ, हल्ल्याळ व हुबळी येथे तीन शाखा उघडल्या. म्हणजे, आतां बँकेच्या शाखांची संख्या १२ झाली आहे. बँकेने दिलेल्या २२३ लक्ष रुपयांच्या कजापैकी १८ लाखांची कर्जे सोने-चांदी व माल हांचे तारणावर आहेत आणि बँक १०३ लक्ष रुपयांचे रोखे धारण करित आहे. झालेल्या नफ्यापैकी १३ हजार रुपये वेगवेगळ्या फंडांत टाकून बँकेची मजबुती वाढविण्याचें चालकांचे घोरण स्तुत्य आहे. कर-माफ ६% डिव्हिडंड देण्यासाठी १२,५७९ रुपयांचा विनियोग करण्यांत आला. कॉन्ट्रॅक्टर व बँकर, श्री. बंडो रघुनाथ कुलकर्णी हे बँकेचे चेअरमन असून श्री. जी. डी. सराफ हे मॅनेजिंग डायरेक्टर आहेत.

सासरेचे उत्पादन

जनतेला सासर आणखी थोडी जास्त मिळेलसें वाटतें. कारण की, पुढील वर्षी सासर ११ लाख टन उत्पन्न होईल असा अंदाज आहे. गेल्या वर्षी नऊ लक्ष, ऐशी हजार टन सासरेचे उत्पादन झाले होते. सासरेच्या कारखान्यांतून सासरेच्या वहातुकीसाठी सध्यापेक्षा अधिक मालाचे ढबे पुरविण्याची व्यवस्था करावी असें हिंडुस्थान सरकार, रेलवे बोर्ड व संयुक्तप्रांत सरकार यांचा सहायचार होऊन ठरले आहे.

व्ही.पी. बेडेकर
आणि सन्स लि.
मुंबई.
मसाल्याचे
व्यापारी
पुणे एजंटः—
व. ना. हेजीब

नोगीचे
डोंगर
छाप
शुद्ध निलगिरी तेल.

नोगी आणि कं. मुंबई ४

डोंगर
यांच्या
बालामृताने
अशक्त मुले
सशक्त होतात.

सुंदर व रसिक स्त्रियांची निवड
आशा
सौंदर्य साधनें
विक्रीसंगठनेचा व्याप
पेशावर ते मद्रुरा व केद्रा ते
कलकत्यापर्यंत पसरला आहे.
(स्वतःचे डेपो : मुंबई-गोवा-बंगलोर-दिल्ली)
वरील माल तयार करणाऱ्या महाराष्ट्रीय शास्त्रज्ञांचा कारखाना
दि आयडिअल इन्स्टिट्यूट
४५, प्रिसेस स्ट्रीट, मुंबई २.
कारखान्याच्या वाढीसाठी ठेवी घेणे आहेत.

लहान
मुलांकरिता

आर्को

गोड
-एरंडेल-
वापरा

: लक्ष्मी एजन्सी :
मगळवार पेठ, कोल्हापूर

मुंबई शेअर बाजार

व्याज-वजा (x d)

(वि. म. लिमये आणि मं. यांजकडून) + सिंदिया स्टॉम व. १-४-० दि. १९-११-४५

१९४४ मधील बदलतार	दिलेलं व्याज + बंडित S अंतिम	व्याज केंद्रां मिळते	कंपनीचे नांव	मूल्य	सोमवार १९१११४५	मंगळवार २०१११४५	बुधवार २११११४५	गुरुवार २२१११४५
२३१५; १९१६	१२९-८-९	ऑगस्ट	टाटा डिफंड्स	३०	२३७६-४	२३८१-४	२३७८-१२	२४३३-१२
४३५; ३६९	२३-०-०	ऑगस्ट	टाटा आर्दिनरी	७५	४३५-०	४३५-८	४३६-०	४४४-०
२०१; १६९५	२५-०-०	मार्च-सप्टे.	बॉम्बे ड्राईंग	२५०	२००५-०	२००३-१२	२००१-४	२०३५-०
७६५; ५३३	९-०-०	मार्च-सप्टे.	कोटिनूर	१००	६२४-८	६२४-८	६२३-८	६३०-०
६५३; ४७५	२२-०-०	मे	स्वदेशी	१००	५७८-८	५८१-०	५८२-८	५८६-८
४९८; ३६१	९-०-०	नोव्हें.-एप्रिल	नागपुर	१००	४०५-०	४०५-८	४०५-०	४१०-०
३७७; २६५	१५-०-०	एप्रिल	फिनले	१००	३०५-८	३०६-०	३०६-८	३१०-०
३९४; २८२	५-०-०	ऑक्टो.-एप्रिल	गोकाक	१००	३१०-०	३१०-८	३०८-८	३१४-८
३०५; २१८	१२-०-०	जाने.-जुलै	सिंथेक्स	५०	३१५-०	३१५-०	३१४-८	३१९-८
५-१०-६; ३-६	०-४-०	मार्च	अपोलो	२	४-३	४-३-६	४-४-०	४-४-६
२१-१४; १३-४-६	०-१५-०	मे	इंदि. यु. ऑर्दि.	१०	१४-१२-६	१४-१५	१४-१४-६	१५-९-०
४-९; २-७	०-३-०	मे	" डिफंड्स	१	३-०-०	३-०-६	३-०-९	३-२-०
४२७०; ६३०	३५-०-०	ऑगस्ट	इंदूर माळवा	१००	७४६-४	७४६-४	७६४-४	७५६-४
२५४; २१६	७-०-०	जानेवारी	असो. सीमेंट	१००	२३१-८	२३२-०	२३२-१२	२३४-१९
२५९; २१९	९-०-०	जानेवारी	चिंलपूर शुगर	५०	२३०-०	२४१-८	२४४-८	२४४-०
५७५; ३७६	७-८-०	डिसेंबर	बॉम्बे बर्मा	१२५	५१८-१२	५२२-८	५२०-०	५२५-०
३८; २९-२	१-४-०	जानेवारी	सिंदिया स्टीम	१५	३८-८४	३८-३०	३८-७	३८-१०
			३ ३/४ रोबे	१००	१०३-६	१०३-११	१०३-१३	१०३-१४

गुरुवार दि. २२-११-४५ चे मास

३% गव्हर्नमेंट लॉन्स

बँका

वीज कंपन्या

संकीर्ण

१९४६	१०२-५-६
१९५१-५४	१०१-१२-६
१९५७	१००-११
१९६३-६५	९९-११
१९६६-६८	९८-१२
१९७०-७५	९७-७-६

बरोडा	१६६-०
सेंट्रल	९६-१२
इंडिया	२३३-०
इंपी०	{ २३५७-८
	{ ५८१-४
रिसर्व्ह	१५७-०
युनियन	११-०

आंध्रा व्हॅली	१८४५-०
बॉम्बे ट्रेड	१५५-०
टाटा इयट्री	२१७-०
टाटा पॉवर	१९५७-८

अलकोक	४५०-०
बीचे स्टॉम	९१५-०
न्यू इंडिया	८९-१२
शिवराजपुर	५७-०
टाटा केमिकल	१७-२
टाटा ऑईल	८३-०

शुक्रवार २३ ते मंगळवार २७-११-४५ पर्यंत बाजार बंद होता.

शुक्रवार दि. ३०१११४५ ला बाजार नेहमीपमाणे ४ वाजेपर्यंत उघडा राहिल.

'साप्ताहिक वळण' या शुक्रवारी बंद न होता ते दि. ५-१२-४५ ला पुरे होईल.

कपाशीची किंमत स्थिर राखण्याचा प्रयत्न

कपाशीची किंमत स्थिर राखण्यासाठी इजिप्तचे सरकार बराच कपास स्वतः सरवी करणार आहे. त्यासाठी मोठे कर्ज त्यास उभारावे लागेल.

हिंदुस्थानातील विमानांच्या वहातुकीचे दर कमी होणार नाहीत.

लटाईमुळे वाढविलेले हिंदुस्थानातील विमानवहातुकीचे दर आणखी तीन वर्षे असेच रहातील. युद्धापूर्वी हे दर साधारणपणे रेल्वेच्या पहिल्या वर्गाच्या तिकिटाइतके होते.

हिरे मिळवून देण्यास ब्रिटिश सरकारची मदत

पुढील वर्षी ना. आगाखानांच्या वध्व्यब्धि समारंभाचे वेळी हे यांची हीरक तुला करण्याची व्यवस्था करण्यात आली आहे. हा समारंभ प्रथम मुंबईत २० मार्च १९४६ ला व नंतर १७ ऑगस्टला दारुसलाम येथे होणार आहे. ह्या समारंभासाठी लंडन-मधील हिऱ्याचे व्यापारी सहा लक्ष कॅरंटे हिरे देणार आहेत. म्हणजे ह्या हिऱ्याचे वजन २६४ रत्तल होईल. ह्या समारंभा-प्रीत्यर्थ ५६ लक्ष रुपयांचा हिंदुस्थानांत व आणखी ५६ लक्ष रुपयांचा पूर्व आफ्रिकेत त्यांच्या जातभाईमध्यें दानधर्म करण्यांत येईल.

मोरवाला साहेबांची दिल्लीची वारी

मुंबईचे फूट कंट्रोलर श्री. मोरवाला हे नुकतेच मुंबई इलाख्यातील अन्नधान्याची तूट हिंदुस्थान सरकारच्या नजरेस आणण्यासाठी विमानाने दिल्लीस जाऊन आले.

धान्याची तूट

गुजराथेत पूर आल्यामुळे व सातारा आणि विजापूर ह्या जिल्ह्यांत पाऊस न पडल्यामुळे धान्यपैदास बेताचीच होणार आहे. हिवाळ्यातील पीक देखील बेताचेच येईल अशी भीति आहे. सर्व इलाख्यांत साधारणपणे पन्नास हजार टन धान्याची तूट पडेल असा अंदाज आहे.

रेशमच्या धान्यामुळे त्वचारोम होतात काय ?

मुंबई सरकारच्या विनंतीनुरूप एका खास समितीने ह्याबद्दल वर्तमानपत्रांत प्रसिद्ध होणाऱ्या तक्रारी कितपत सऱ्या आहेत याची चौकशी केली. काळजीपूर्वक निरीक्षण केल्यानंतर समितीला असे दिसून आले की, मुंबई व मुंबईच्या आसपास त्वचारोगाची सांघ नसून असलेली रोगराई रेशमिगमच्या मिळणाऱ्या धान्यामुळे उत्पन्न झाली नाही. ही रोगराई म्हणजे फक्त सरुज व गजकर्ण होय; आणि हे रोग होण्याचे कारण लोकांची अस्वच्छता व गर्दीच्या जागी एकमेकांत पसरणारे टेंकूण, उवा वगैरे जंतू हे होय.

शेतकीचे उत्पन्न व प्राप्तीवरील कर
(मद्रास हायकोर्टाचा एक निवाडा)

कालीकतच्या शामोरीनचा मलबारांत मोठा जमीनजुमला आहे, त्यापैकी बहुतेक जमिनी कुळांकडे संडाने आहेत. मलबार ट्रेनन्सी कायद्याप्रमाणे एका वेळी बारा वर्षांचे भाडेपट्टे करता येतात परंतु कुळांना ते पुनः नवे करून घेण्याचा हक्क असतो. असे भाडेपट्टे नवीन करण्याच्या वेळी ठराविक देणगी शामोरीन यांस देण्याचा प्रघात आहे. अशा प्रघाताचे नांवाखाली शामोरीन यांस विवादाचे वर्षी ३,५०० रुपयांचे जादा उत्पन्न मिळाले होते. हे उत्पन्न समजावयाचे काय अशी विचारणा कमिशनर ऑफ इन्कमटॅक्स, मद्रासकडून मद्रास हायकोर्टाकडे केली गेली होती.

ज्या अर्थी शामोरीन यांस ही जादा रकम शेतजमिनीचा मालक म्हणून मिळाली आहे व ज्या अर्थी नवे भाडेपट्टे करण्यापूर्वी कुळांना ती यावी लागली आहे त्या अर्थी सदर उत्पन्न हे शेतकीचेच उत्पन्न होय, असा निर्णय कोर्टाने दिला.

रिझर्व्ह बँकेच्या मुंबई लोकल बोर्डाची निवडणूक रिझर्व्ह बँकेच्या पश्चिम (मुंबई) विभागाच्या लोकल बोर्डावर सर जमशेटजी जिजीभाई, श्री. कस्तुरभाई लालभाई, सर पुरुषोत्तमदास टाकरदास, श्री. रामदास पोदार व सर मुलतान चिनाय हे विनविराध निवडून आले.

कानपूर येथील बँक बंद पडली

युद्धोत्तर काळांत हिंदी बँक बंद पडल्याचे पहिले उदाहरण कानपूर येथे घडले. कलकत्ता येथील एका बँकेच्या कानपूर शाखेने तिचेवर काढलेल्या चेकचे पैसे देण्याचे नाकारले. मुख्य कचेरीकडून सुलासा येईपर्यंत अधिक माहिती देण्याचे बँकेच्या अधिकार्यांनी नाकारले.

सार्वजनिक कामासाठी चटफन जमीन मिळविण्याची सोय मुंबईच्या गव्हर्नरांनी कोठल्याहि वस्तीतील सध्या अथवा यापुढे, काही जमीन सार्वजनिक कामासाठी लागेल का याची पाहणी करण्याचा अधिकार घेणारा कायदा पास केला आहे. युद्धोत्तर होणाऱ्या सुधारणांसाठी लागणाऱ्या जमिनी मिळविण्यात होणारी दिरंगाई टाळण्यासाठी अविकार्यांना पाहणी करण्याला निष्कारण वेळ लागू नये एवढ्यासाठी हा कायदा पास करण्यात आला आहे.

— : साठे बिस्कटे : —

ऑरेंज व श्रूसबरी

आतां स्थानिक ग्राहकांस अल्प प्रमाणांत मिळू लागली. शुद्धसमाप्ति झाली असल्याकारणाने परगांवचे ग्राहकांसहि हळू हळू मिळू शकतील.

— साठे बिस्कट कं., पुणे २

विमा-काम-बक्षिसें

'सहाद्रि' प्रतिनिधींसाठी बक्षिसांची अपूर्व योजना !

'सहाद्रि' विमेदारांना किमान हप्ते व भरपूर सवलती !!

एजन्सी व पॉलिसी अत्यंत फायदेशीर.

- शाखा -
काळमोर आणि कं., पुणे.

अधिक माहितीसाठी
लिहा अगर भेटा.

गो. ग. सौंदणकर
मॅ. डिरेक्टर, सहाद्रि विमा कं. नासिक.

पैसा आणि ज्ञान वाढवा !

श्रीमंत कसे व्हावे ?—संपत्तीचा सुंदर मार्गदर्शक किं. १॥ रु., यशाचा सूर्योदय—व्यापारांत नक्की यश मिळते किं. १॥ रु., काम आणि कामिनी—नैसर्गिक सौख्याचे सुंदर विवेचन करते किं. १॥ रु., मृत्युलोकचा प्रवास—अद्भुत कथानक ! किं. १ रु.

मेसर्स—विपट आणि मंडळी,
पोठ कराड, जि. सातारा.

विनचूकच्या माहितीने

सोजक्या प्राप्तीत वाढत्या संसारखर्चास सहज आळा घालता येतो.

प्रत्यक्ष माहिती मोफत — किंमत ४ आणे

—धी बॉम्बे जनरल एजन्सी—

भायखळा पुल, नं. १७ मुंबई.